

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Od Autorów	13
Część I	
Wprowadzenie	15
Rozdział pierwszy	
Pojęcie i klasyfikacja zasad ustrojowych	17
Literatura	24
Rozdział drugi	
Ogólna charakterystyka ustroju państwa	26
1. Specyfika rozdziału I Konstytucji RP	26
2. Ustrój polityczny i społeczno-gospodarczy	32
3. Ponadpozytywne normy społeczne	36
Literatura	40
Część II	
Status jednostki	41
Rozdział pierwszy	
Zasada przyrodzonej godności człowieka	43
1. Pojęcie i rozwój idei godności	43
2. Godność człowieka w prawie międzynarodowym	47
3. Godność człowieka według Konstytucji RP	51
4. Godność w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	56
Literatura	64
Rozdział drugi	
Zasada prawa człowieka do życia	66
1. Uwagi wstępne	66
2. Konstytucyjna ochrona życia	72
3. Ochrona życia w systemie prawnym	76
4. Ustawowa reglamentacja ochrony życia <i>nasciturusa</i>	78

5. Linia orzecznicza Trybunału Konstytucyjnego 1997–2009	82
Literatura.....	89
Rozdział trzeci	
Zasada równości wobec prawa.....	90
1. Uwagi wstępne	90
2. Pozytywna i negatywna strona równości	92
3. Równość jako prawo podmiotowe.....	95
4. Równość a sprawiedliwość społeczna w orzecznictwie TK.....	96
Literatura.....	98
Rozdział czwarty	
Zasada ochrony wolności i praw człowieka.....	99
1. Uwagi wstępne	100
2. Pojęcie i klasyfikacje wolności i praw.....	103
3. Konstytucyjne klauzule ograniczające.....	106
4. Konstytucyjne środki ochrony wolności i praw.....	108
4.1. Prawo do sądu.....	108
4.2. Prawo do wynagrodzenia szkody	112
4.3. Skarga konstytucyjna.....	114
4.4. Rzecznik Praw Obywatelskich	117
Literatura.....	121
Część III	
Ustrój państwa.....	123
Rozdział pierwszy	
Zasada republikańskiej formy państwa.....	125
1. Uwagi wstępne	125
2. Rzeczpospolita jako dobro wspólne.....	131
3. Ustrój demokratyczny Rzeczypospolitej	139
4. Idea prawa i odpowiedzialności w republice	142
5. Obywatelstwo polskie i status cudzoziemców	146
6. Symbole Rzeczypospolitej i język polski.....	150
Literatura.....	153
Rozdział drugi	
Zasada państwa prawa.....	156
1. Uwagi wstępne	156
2. <i>Rechtsstaat</i> – prekursorzy, ewolucja	157
3. Materialne i formalne rozumienie państwa prawa	159
4. Kompleksowe ujęcie państwa prawa.....	162
5. Recepcja <i>Rechtsstaat</i> do polskiego prawa konstytucyjnego.....	164
6. Pryncypia państwa prawa	166
6.1. Obowiązywanie prawa.....	167

6.2.	Legalizm	167
6.3.	Postulaty formalne	168
6.3.1.	Podział władzy	169
6.3.2.	Konstytucjonalizm i jego gwarancje	170
6.3.3.	Pewność prawa	172
6.3.4.	Zakaz retroakcji i ochrona praw nabytych	173
6.3.5.	Proporcjonalność prawa	175
6.3.6.	<i>Vacatio legis</i>	176
6.3.7.	Demokracja	176
6.4.	Postulaty materialne	177
6.4.1.	Odzwierciedlanie w treści prawa akceptowanego społecznie systemu wartości opartego na prawie naturalnym	178
6.4.2.	Respektowanie i ochrona podstawowych wolności i praw człowieka	181
6.4.3.	Urzeczywistnianie zasad sprawiedliwości społecznej	184
	Literatura	188

Rozdział trzeci

Zasada suwerenności narodu	190
1. Uwagi wstępne	190
2. Modele realizacji suwerenności	192
2.1. Demokracja przedstawicielska	193
2.2. Formy demokracji bezpośredniej	197
3. Pluralizm polityczny	204
3.1. Członkostwo w partiach politycznych	206
3.2. Zasady tworzenia i działania partii politycznych	207
3.3. Finansowanie partii politycznych	209
3.4. Partie polityczne na poziomie europejskim	211
Literatura	213

Rozdział czwarty

Zasada podziału władzy i równowagi władz	215
1. Istota i rys historyczny zasady	215
2. Zasada podziału władzy w polskich konstytucjach	218
3. Dualizm władzy wykonawczej	222
4. <i>Incompatibilitas</i>	223
5. Polski system rządów	224
Literatura	225

Rozdział piąty

Zasada dwuizbowości parlamentu	227
1. Uwagi wstępne	227
2. Restytucja Senatu w 1989 r.	230
3. Dwuizbowość na gruncie Konstytucji z 1997 r.	231
4. Zgromadzenie Narodowe	234
Literatura	235

Rozdział szósty	
Zasada niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów	237
1. Uwagi wstępne	237
2. Niezawisłość sędziowska	238
3. Niezależność sądów	241
4. Wymiar sprawiedliwości	242
5. Struktura organizacyjna władzy sądowniczej	247
5.1. Sąd Najwyższy	247
5.2. Sądy powszechne	247
5.3. Sądy administracyjne	248
5.4. Sądy wojskowe	248
5.5. Trybunał Konstytucyjny	249
5.6. Trybunał Stanu	251
6. Krajowa Rada Sądownictwa	253
Literatura	253
Rozdział siódmy	
Zasada decentralizacji władzy publicznej	255
1. Uwagi wstępne	255
2. Decentralizacja i jej granice	256
3. Samorząd terytorialny	258
4. Samorząd zawodowy	261
Literatura	262
Rozdział ósmy	
Zasada autonomii, niezależności i współpracy między państwem, kościołami i związkami wyznaniowymi	264
1. Uwagi wstępne	264
2. Współczesne systemy relacji państwo – Kościół	265
2.1. Państwa wyznaniowe	266
2.2. Państwa świeckie	266
2.3. Państwa ateistyczne	268
3. Państwo polskie a kościoły i związki wyznaniowe przed 1997 r.	269
4. Relacje państwa, kościołów i innych związków wyznaniowych na gruncie Konstytucji RP z 1997 r.	271
4.1. Równouprawnienie kościołów i związków wyznaniowych	273
4.2. Bezstronność władz państwowych wobec przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych	274
4.3. Zasada poszanowania autonomii i niezależności	275
4.4. Zasada współdziałania	276
4.5. Formy regulacji stosunków między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi	277
Literatura	279

Rozdział dziewiąty	
Zasada społecznej gospodarki rynkowej	281
1. Uwagi wstępne	281
2. Idee społeczno-gospodarcze przed II wojną światową	283
3. Niemiecka myśl społeczno-gospodarcza po II wojnie światowej	284
4. Społeczna gospodarka rynkowa w ujęciu ordoliberalnym	289
4.1. Ordoliberalne pryncypia społecznej gospodarki rynkowej	292
4.2. Interwencjonizm a ordoliberalna (społeczna) gospodarka rynkowa	295
5. Recepja koncepcji społecznej gospodarki rynkowej do polskiego prawa konstytucyjnego	297
5.1. Wolność działalności gospodarczej	298
5.2. Własność prywatna	300
5.3. Solidarność, dialog i współpraca partnerów społecznych	301
Literatura	303

Część IV

System prawny	305
----------------------------	-----

Rozdział pierwszy

Zasada hierarchicznego systemu źródeł prawa	307
1. Uwagi wstępne	307
2. Istota zasady hierarchiczności	309
3. Akty prawa powszechnie obowiązującego	311
3.1. Konstytucja	311
3.2. Ustawa	312
3.3. Umowy międzynarodowe	313
3.4. Prawo stanowione przez organizację międzynarodową	314
3.5. Rozporządzenia	315
3.6. Akty prawa miejscowego	316
3.7. Rozporządzenia prezydenta z mocą ustawy	318
4. Akty prawa wewnętrznie obowiązującego	318
5. Ogłaszanie aktów prawnych	320
Literatura	321

Rozdział drugi

Zasada nadrzędności Konstytucji	322
1. Konstytucja i jej nadrzędność	322
2. Stosowanie Konstytucji przez sądy	324
3. Gwarancje nadrzędności Konstytucji	325
4. Nadrzędność Konstytucji a model prawa europejskiego	326
Literatura	327

Rozdział trzeci

Zasada przestrzegania prawa międzynarodowego	329
---	-----

1.	Uwagi wstępne	329
2.	Źródła prawa międzynarodowego.....	330
2.1.	Umowa międzynarodowa	332
2.2.	Zwyczaj międzynarodowy	333
3.	Stosunek prawa międzynarodowego do prawa wewnętrznego państw.....	333
4.	Przestrzeganie prawa międzynarodowego jako zasada konstytucyjna	334
5.	Umowy międzynarodowe w polskim porządku prawnym	336
	Literatura.....	338